

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту  
Завідувач кафедри к.е.н., доцент  
Давиденко І.В. ( )  
« 24 » травня 2019 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
на здобуття освітнього ступеня бакалавра  
зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»  
за освітньою програмою «Готельно-ресторанний справа»

на тему:

Мотивація оплати праці персоналу в готелів

**Виконавець**

студентка факультету міжнародної економіки

**Панькова Анна Сергіївна**

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

**Науковий керівник**

к.е.н. доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

**Шикіна Ольга Володимирівна**

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

**Одеса 2019**

## АНОТАЦІЯ

### **Панькова А.С. «Мотивація оплати праці персоналу в готелі».**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа» за освітньою програмою «Готельно-ресторанна справа» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Об'єкт дослідження – процес мотивації оплати праці персоналу в готелі. Предметом дослідження є науково-практичні питання мотивації оплати праці персоналу в готелі на прикладі готелю «Асторія».

Метою роботи є розробка стратегічних заходів та пропозицій щодо підвищення ефективності роботи персоналу шляхом матеріальної мотивації в готелі «Асторія».

У роботі проаналізовано загальні поняття та сутність мотивації персоналу готельного господарства та шляхів її удосконалення. Аналізується стан господарсько-економічної діяльності готелю «Асторія». Оцінюється ефективність проведення запропонованих заходів на території готелю.

За результатами дослідження сформульована доцільність впровадження нових преміальних програм. Проаналізована ефективність, враховуючи прибуток та витрати на впровадження заходів.

**Ключові слова:** мотивація, оплата праці в готельному господарстві, організація системи мотивації в готелях, готельне господарство, розподіл преміальних виплат.

## ANNOTATION

### **Pankova A.S. «The motivation of the remuneration of the staff in the hotel».**

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 241 «Hotel and restaurant business» for the educational program «Hotel and restaurant business». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2019.

The qualifying work consists an introduction, three chapters, conclusions, list of sources used.

The object of research is the process of motivation of staff remuneration in the hotel. The subject of the research is the scientific and practical questions of the motivation of staff remuneration at the hotel on the example of Hotel Astoria.

The purpose of the work is to develop strategic measures and proposals for improving the efficiency of staff through material motivation at Hotel Astoria.

The work analyzes the general concepts and essence of motivation of staff in a hotel industry and ways of its improvement. The state of economic activity of the hotel "Astoria" is analyzed. Evaluated the effectiveness of the proposed activities in the hotel.

The results of the study formulated the feasibility of introducing new bonus programs. The efficiency is analyzed, taking into account the profit and expenses for implementation of measures.

**Key words:** motivation, payment of labor in hotel industry, organization of motivation hotel system, hotel economy, distribution of bonus payments.

## ЗМІСТ

	<b>стор.</b>
<b>ВСТУП</b> .....	3
<b>РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади організації оплати праці, як елемента мотивації персоналу у готельному господарстві</b> .....	6
1.1. Поняття мотивації, її сутність та види .....	6
1.2. Сутність і функції заробітної плати .....	15
1.3. Особливості мотивації персоналу підприємств готельного господарства .....	21
<b>РОЗДІЛ 2. Дослідження діяльності та аналіз ефективності мотивації персоналу готелю «Асторія»</b> .....	<b>28</b>
2.1. Загальна характеристика готелю «Асторія» .....	28
2.2. Аналіз виробничої діяльності готелю «Асторія» .....	36
2.3. Оцінка задоволеності працівників системою мотивації в готелі «Асторія» .....	48
<b>РОЗДІЛ 3. Шляхи удосконалення мотивації оплати праці персоналу готелю «Асторія»</b> .....	56
3.1. Оптимізація системи матеріальної мотивації персоналу готелю «Асторія» .....	56
3.2. Розрахунок економічного обґрунтування запропонованих заходів .....	59
<b>ВИСНОВКИ</b> .....	64
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....	67

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Мотивація праці посідає центральне місце в управлінні персоналом. При цьому актуальність вивчення системи мотивації на підприємствах готельного бізнесу обґрунтована тим, що готельне господарство відіграє провідну роль у презентації вітчизняного туристичного продукту на світовому ринку туристичних послуг.

Актуальність розвитку готельного сегмента зумовлена позитивною динамікою показників, які відображають попит на об'єкти готельного сервісу – зовнішній туризм, внутрішній і діловий туризм. В умовах конкурентної боротьби підприємств гостинності успіх і результати фінансово-економічної діяльності залежать від якості наданих послуг, які, у свою чергу, залежать від діяльності персоналу щодо задоволення потреб клієнтів.

Ефективне вирішення стратегічних і тактичних завдань організації потребує залучення висококваліфікованих спеціалістів, результативна праця яких безпосередньо пов'язана з мотивацією, тобто з сукупністю внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до створення зацікавленості у зростанні індивідуальних результатів, вияві творчого потенціалу, підвищення рівня компетентності та якості виконуваних робіт.

**Мета кваліфікаційної роботи** є розробка стратегічних заходів та пропозицій щодо підвищення ефективності роботи персоналу шляхом матеріальної мотивації в готелі «Асторія».

Досягнення поставленої мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- розкрити сутність поняття «мотивація»;
- визначити теоретичні підходи до трактування заробітної плати та її функцій;
- розглянути особливості мотивації персоналу підприємств готельного господарства;
- визначити загальну характеристику готелю «Асторія»;
- проаналізувати виробничу діяльність готелю «Асторія»;

- провести оцінку задоволеності працівників системою мотивації в готелі «Асторія»;
- провести оптимізацію системи матеріальної мотивації персоналу готелю «Асторія»;
- провести розрахунок економічного обґрунтування запропонованих заходів.

**Об'єктом дослідження** кваліфікаційної роботи є процес мотивації оплати праці персоналу в готелі.

**Предметом дослідження** кваліфікаційної роботи є науково-практичні питання мотивації оплати праці персоналу в готелі на прикладі готелю «Асторія».

**Методом дослідження** роботи є діалектичний метод дослідження явищ та процесів у їхньому взаємозв'язку і розвитку. Для досягнення мети та розв'язання визначених завдань кваліфікаційної роботи використано такі загальнонаукові методи: абстрактно-логічний (для узагальнення теоретичних положень, визначення сутності економічних понять, формування висновків); системний аналіз (для аналізу готелю «Асторія»); графічний (для наочного представлення статистичних даних); табличний та групування (при аналізі виробничої діяльності готелю); експертних оцінок (для вимірювання та оцінки системи мотивації); конструктивний та експериментальний (оцінка результатів запропонованих заходів удосконалення функціонування готелю «Асторія»).

**Інформаційна база дослідження.** Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять наукові праці з названої проблеми вітчизняних та зарубіжних вчених, законодавчі та нормативні акти України, методики Всесвітньої туристичної організації, інструктивні матеріали, що регламентують діяльність суб'єктів господарювання, довідково-інформаційні видання, дані бухгалтерської, статистичної та внутрішньогосподарської звітності готельного підприємств.

## ВИСНОВКИ

Виконане дослідження дало змогу дослідити мотивацію оплати праці персоналу в готелі, провести аналіз та оцінку мотивації персоналу готелю «Асторія» та на їх основі запропонувати шляхи підвищення мотивації персоналу закладу. Підсумки наведено нижче:

1. Мотивація персоналу є найважливішим елементом діяльності підприємства, від якого залежить продуктивність праці працівників, яка впливає на прибуток компанії. Існує багато визначень мотивації праці, але основним серед них є розгляд мотиву як спонукання до діяльності, викликаного потребами людини

2. В сучасних умовах розвитку національної економіки заробітна плата є головним джерелом доходів працівників і найсильнішим мотиватором трудового потенціалу більшості населення.

3. Отже, система мотивації для працівників готелю є важливим чинником для якісного продажу послуг. Система мотивації вводиться з метою: створення справедливої винагороди за працю; надання співробітнику як морального, так і матеріального задоволення від досягнутих результатів у роботі; підвищення лояльності співробітника до компанії. Застосовуючи будь-які методи мотивації, необхідно аналізувати особливості конкретних людей, груп людей, до яких застосовується мотивація, підстроювати їх під конкретну ситуацію й характеристики трудового колективу й, виходячи з цього, вибирати необхідний метод мотивації.

4. Як видно з показників, готель «Асторія» відрізняється стійким колективом. На підприємстві існує система мотивації праці працівників за допомогою преміальних і бонусних виплат персоналу.

Організаційна структура підприємства повністю відповідає вимогам адаптивності, гнучкості, адекватності, спеціалізації, оптимальності, оперативності, надійності, економічності та простоті.

5. Готель «Асторія» здійснює свою діяльність на туристичному ринку послуг Миколаєва як підприємство та може займатися наступними видами діяльності: виробничою та комерційною, наданням основних та додаткових послуг.

Всі показники економіко-експлуатаційних можливостей готелю в 2017 році зросли у зрівнянні з 2016 роком. Зокрема кількість наданих послуг (ліжко-діб) збільшилась на 906 одиниць або на 4,53%. Середня завантаженість одного ліжко-місця в 2017 році по зрівнянню з 2016 роком збільшилась на 18%, коефіцієнт завантаження збільшився на 5%, а загальні доходи від основних послуг збільшились на 4,79 тис. грн..

Показники використання місткості за 2017 рік вищі ніж показники 2016 року, оскільки готель вже став більш відомим на туристичному ринку та здобув більшу базу постійних клієнтів. Найвищий коефіцієнт використання місткості припадає на липень-серпень, це «високий сезон», найменший припадає на грудень-січень, це «низький сезон». У період з березня по квітень і в період з жовтня по листопад – «перехідний сезон», а в травні-червні і у вересні – «сезон». Січень включений в «низький» сезон. Це пояснюється тим, що практично весь січень коефіцієнт був на рівні 0,5, і тільки в Новорічні свята на рівні 0,85.

6. У ході опитування персоналу готелю «Асторія» було виявлене незадоволення розміром оплати праці, а також умовами праці на підприємстві, що не сприяє формуванню нормального психологічного клімату в колективі та психологічному стану кожного працівника зокрема.

Працівники відзначили преміювання та підвищення заробітної плати, як один із найбільш ефективних методів мотивації, але який на підприємстві застосується не в повній мірі.

Отже, за результатами дослідження системи мотивації праці персоналу готелю «Асторія» можна зробити висновок, що вона на даний момент є неефективною. Про це говорить проаналізована політика мотивації праці підприємства та результати соціопитування.

7. Для того щоб підприємство працювало ефективніше, потрібно

оптимізувати рівень і структуру заробітної плати. Особливу увагу необхідно приділяти управлінському персоналу, адже вони можуть безпосередньо впливати на результати своєї праці.

8. Проведене економічне обґрунтування запропонованих заходів довело доцільність їх впровадження. За допомогою запропонованої системи преміювання мотивація праці у готелі «Асторія» стане більш прозорою та зрозумілою персоналу, що у свою чергу буде стимулювати працівників демонструвати кращі результати.



## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балабанова Л.В. Управління персоналом / Л. В. Балабанова, О.В. Сардак. – К.: Професіонал, 2006. – 512 с.
2. Балашов Ю.К., Коваль А.Г. Мотивація і стимулювання: основи побудови системи стимулювання // Кадри підприємства. – 2013. – №5. – С. 44.
3. Блажко А.С. Мотивація праці персоналу ресторанного господарства в умовах глобалізації / А.С. Блажко // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 395-398.
4. Гаврилюк Д.В. Управління персоналом у туристичних підприємствах / Д.В. Каврилюк // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 408-410.
5. Галасюк С.С. Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції: монографія / ред. В. Г. Герасименко, О. Л. Михайлюк. – Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. – 332 с.
6. Галасюк С.С. Проблеми розвитку засобів розміщення туристів в Україні / С.С. Галасюк // Міжнародний вектор туризму: сьогодні, майбуття: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Луганськ: ЛНУ, 2008. – С. 75-81.
7. Герасименко В. Г. Ключові індикатори розвитку підприємств готельного господарства в Одеській області / В. Г. Герасименко // Приазовський економічний вісник. – Запоріжжя, 2017. – Вип. №2 (02). – С. 42-46.
8. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Шрішнова. – К.: Т-во «Знання»; КОО, 2001. – 254 с.

9. Грішнова О.А. Особливості оплати праці на підприємствах-монополістах / О. А. Грішнова. - Аспекти праці. – 2013. – № 7. – С. 3-8.
10. Давиденко І.В. Питання визначення якості готельних послуг / І. В. Давиденко, А. В. Ушатова // Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпро: НО «Перспектива», 2017. – Ч. 1. – С. 78-81.
11. Давиденко І.В. Сучасні напрями стратегічного управління туристичним підприємством / І. В. Давиденко // Економічні студії. Науково-практичний журнал. – Львів: Львівська економічна фундація, 2017. - №2 (15) – С. 23-27.
12. Замула І.В. Поняття мотивації працівників, її види та зв'язок із системою бухгалтерського обліку / І. В. Замула [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/43852/40553>.
13. Зленко А.М. Сутність мотивації праці та її роль в забезпеченні ефективного управління трудовими ресурсами / А. М. Зленко. – Економічний вісник університету. – 2010. – № 2. – С. 204-206.
14. Інструкція по визначенню вартості робочої сили: затверджена Наказом Міністату України від 29 травня 1997 р. № 131 // Офіційний Вісник України. – 1997. – № 28.
15. Казімірська В.О. Мотивація і оплати праці персоналу / В.О. Казімірська // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 437-439.
16. Калініченко Л.Л., Старигіна Ю. Мотивація персоналу як чинник підвищення якості послуг підприємств готельного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/2-2014/196.pdf>.
17. Ковалевський В.В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: підручник / В.В. Ковалевського, О.Л. Михайлюк, В.Ф. Семенова. – 8-ме вид., стер. – К.: Знання, 2006. – С. 100-120.

18. Колективні засоби розміщування в Україні у 2016 році. Статистичний бюлетень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
19. Колот А.М. Мотивація персоналу / А. М. Колот. – К.: КНЕУ, 2002. – 337 с.
20. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2014. – 224с.
21. Коцюрубенко Г. М. Потенціал трудових мігрантів у розвитку туристичного бізнесу в регіонах України / Г. М. Коцюрубенко// Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 10 квітня 2019 р.) / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2019. – 881 с. С. 66-68.
22. Максак В.І. Теорії управління: Навчальний посібник / Максак В. І. – Красноярськ: КДТУ, 1999. – 175 с .
23. Михайлова А.А. Мотивація оплати праці персоналу / А.А. Михайлова // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 448-452.
24. Мушкін І.В. Нематеріальна мотивація продуктивності праці. Персонал / І. В. Мушкін. – 2009. – № 4. – С. 44-49.
25. Нездойминов С.Г. Малый бизнес в сфере туризма и гостеприимства как фактор социального предпринимательства / С. Г. Нездойминов, О. В. Шикина // Социальное предпринимательство в современных экономических условиях: материалы Всероссийской конф. с международным участием (26–27 октября 2016 г., Сыктывкар). – Сыктывкар: ГОУ ВО КРАГСиУ, 2016. – 170 с. С. 91-96
26. Нездойминов С.Г. Малый бизнес гостеприимства в контексте развития социального предпринимательства / С. Г. Нездойминов, О. В. Шикина // Journal Association 1901 SEPIKE. – 2016. – № 15. – С. 118-121.

27. Нездоймінов С.Г. Готельний бізнес України в умовах ринкових реформ // *Ars Administrandi*. – 2016. – №3. – С. 97-106

28. Нездоймінов С.Г. Роль персоналу в забезпеченні якості готельних послуг / С.Г. Нездоймінов, А.В. Бурдіяк // *Економіка, управління, фінанси: теорія і практика. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 9-10 жовтня 2015 року)*. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 31–34.

29. Нєчева Н.В. Забезпечення ефективного управління персоналом підприємств курортно-рекреаційної сфери: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами / Н. В. Нєчева. – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2016. – 210 с.

30. Офіційний сайт: готелю «Асторія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://astoria-mykolaiiv.nochi.com.ua>

31. Панькова А.С. Готельна індустрія Сінгапуру / А.С. Панькова // *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: Матеріали круглого столу та студентської науково-практичної конференції (м. Одеса, 12 квітня 2018 р.)* / Одеський національний економічний університет. – Одеса: ОНЕУ, 2018. – 678 с. – С. 190-194.

32. Панькова А.С. Методи мотивації персоналу / А.С. Панькова // *Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет*. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 461-463.

33. Поворознюк І.М. Ефективна система мотивації персоналу індустрії гостинності – запорука успіху на ринку послуг / І. М. Поворознюк // *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. – 2017. – Том 27. – № 3. – С. 204-212.

34. Рукасов С.В. Аналіз систем мотивації персоналу з урахуванням досвіду провідних країн світу / С. В. Рукасов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 5. – С. 93-96.

35. Сардак С.І. Мотивація та стимулювання працівників вітчизняних підприємств / С. І. Сардак. – Україна: аспекти праці. – 2008. – № 6. – С. 45-51.

36. Семенов В.Ф. Дослідження процесів управління персоналом підприємств курортно-рекреаційної сфери: термінологічні уточнення / В. Ф. Семенов, Н. В. Нечева // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2015. – Вип. 3. – 58. – С. 214-220.

37. Семенов В.Ф. Ефективність мотивації праці трудових ресурсів підприємств санаторно-курортного комплексу / В. Ф. Семенов, Н. В. Нечева // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: зб. наук. пр. ХНАДУ. – Х.: ХНАДУ, 2015. – № 2 (9). – С. 127-133.

38. Семенов В.Ф. Макроекономічний контекст ефективного управління персоналом підприємств курортно-рекреаційної сфери: монографія / В. Ф. Семенов, Н. В. Нечева. – Одеса: ФОП Бондаренко М О, 2019. – 258 с.

39. Семенов В.Ф. Поняття і зміст організаційно-економічного забезпечення функціонування готельних підприємств малої місткості / В. Ф. Семенов, С. С. Галасюк, О. В. Шикіна // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №10 (172). – С. 202-212.

40. Сілецька А.М. Система мотивації персоналу на підприємствах гостинності / А.М. Сілецька // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та вчених; Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2019. – 881 с. – С. 483-486.

41. Скібіцька Л. І., Скібіцький О. М., Менеджмент. Навчальний посібник. / Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – С. 216.

42. Форд Г. Моя жизнь, мои достижения. 1989 / Г. Форд [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 1989. URL: <http://n-t.ru/ri/fr/mz01.htm>.
43. Шикина О.В. Инфраструктура туризма и гостеприимства как фактор инновационного развития региональной экономики/ О. В. Шикина, С. Г. Нездойминов// Система «наука – технологи – инновации»: методология, опыт, перспективы»: метариалы Международной научно-практической конференции, 26-27 октября 2017 г. / Под ред. В.В. Гончарова. – Мн.: Центр системного анализа и стратегических исследований НАН Беларуси, 2017. – С. 563- 567.
44. Шикіна Н.А. Деякі аспекти аналізу бюджетної безпеки України [Текст] / Н. А. Шикіна, Г. М. Коцюрубенко // Наукові дослідження розвитку світової економіки: пропозиції, теорії: зб. наук. пр. з актуальних проблем економічних наук / Наук. організація «Перспектива». – У 2-х частинах. – Дніпропетровськ: Вид. дім «Гельветика», 2015. – Ч. 1. – С. 128-133.
45. Шикіна О.В. Діагностика однорідності сукупності малих готелів м. Одеси за таксономічним аналізом / О. В. Шикіна // Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаїв, 2018. – Випуск №21. – С. 723-732.
46. Шикіна О.В. Основні підходи до оцінювання конкурентоспроможності підприємств готельного господарства / О. В. Шикіна, Р. С. Козловський // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2018. – №6 (17). – С. 429-433.
47. Шикіна О.В. Особливості надання послуг в концептуальних готелях / О. В. Шикіна // Туризм: наука, освіта, практика. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції з нагоди 5-ої річниці створення кафедри туризму та готельно-ресторанної справи у Національному університеті водного госпо-дарства та природокористування (м. Рівне, 15-17 березня 2018 р.) / Редкол.: проф. В. С. Мошинський (голов. ред.) та ін. – Рівне: видавець О. Зень, 2018. – С. 307-311.

48. Шикіна О.В. Теоретичні основи діяльності концептуальних готелів та їх класифікація / О. В. Шикіна, Г. І. Фадєєва // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – №6 (11). – С. 207-214.

49. Шикіна, О.В., Гончаренко, Я.Є. Динаміка розвитку готельного бізнесу Одеської області // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць (ISSN 2313-4569); за ред. : М. І. Зверякова (голов. ред.) та ін. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2018. № 4 (68). С. 220–232.

50. Яковлев Г.А. Экономика гостиничного хозяйства. Учебное пособие / Г. А. Яковлев. - М.: Издательство РДЛ, 2006. - 328 с.

51. Ярмоменко С.Г. Фахівці з вищою освітою у сфері туризму на ринку праці Одеського регіону / С. Г. Ярмоменко // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Серія : Географія. Вип. 744-745. – Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2015. – С. 163-168.

52. Niecheva N. Scientific aspects of human resources management of the enterprises of sanatorium-resort complex taking into account anti-crisis measures /N. Niecheva/ Socio-economic research bulletin, Collection of scientific works, 2014. – ONEU: Atlant, 2014 – Is. 4 (55). – P. 90-96

53. Peters T.J., Waterman R.H. Jr. Lessons from America's Best-Run Companies. Search of Excellence. New York: Warner Books Edition, 1982.

54. Uchebnik.Online: Мотивация и оплата труда персонала [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uchebnik.online>.